

Oponentský posudek diplomové práce Kateřiny Smyčkové *Analýza repertoáru Kancionálku aneb Písni křesťanských*

Diplomová práce Kateřiny Smyčkové se svým zaměřením na jedno z drobnějších děl českojazyčné hymnografie 1. poloviny 18. století na jednu stranu řadí do stále se rozrůstajícího kontextu edic a studií, které byly podobné problematice v posledních letech věnovány, na druhou stranu se pohybuje na půdě v české literární historii stále ještě ne dosti prozkoumané. Může tedy sice metodologicky i obsahově stavět na výsledcích zmíněných prací a dále je rozvíjet, má však zároveň poměrně obtížnou pozici v tom, že toho o literatuře a kultuře dané doby víme stále poměrně málo a často jsme nuceni pracovat s prozatímními hypotézami, a to i s vědomím, že je následující výzkumy patrně zpřesní či zcela vyvrátí.

Na rozdíl od mnoha předcházejících studií s obdobnou tematikou si diplomantka pro svůj rozbor zvolila pramen nerozsáhlý, neambiciózní a nepříliš originální, u kterého nebylo možno předpokládat ani vysokou literární hodnotu, ani nové a překvapivé autorské atribuce. Byla proto nucena samostatně řešit problém vhodného metodického přístupu k takovému materiálu. A je třeba říci, že tento nelehký úkol zvládla velice úspěšně a přesvědčivě: Zvolila si kombinaci více úrovní a druhů analýz, od zasazení zkoumaného *Kancionálku* do kontextu soudobých i předcházejících kancionálových tisků i rukopisů (včetně úvah o možných vlivech ústní tradice), přes zkoumání vztahů k jiným žánrům a médiím dobové duchovní a písňové tvorby až po podrobnou analýzu textů vybraných písní a jejich srovnání s jinými doloženými verzemi. Celkově se tento přístup vyznačuje důrazem na funkci a postavení zkoumaného pramene v široce pojatém dobovém literárním i kulturním kontextu – je to tedy přístup dobře odůvodněný a velice moderní, metodicky souznil jak se současnými zkoumánými české barokní hymnografie (Malura, Škarpová aj.), tak s některými přístupy zahraničními, např. těmi, které se snaží o propojení dějin literatury s dějinami knihy tak, jak je chápe Roger Chartier a jeho následovníci.

Dalším velkým kladem práce je neobvykle široká erudice, metodologická i faktografická obeznámenost s předmětem výzkumu, která je z ní patrná. Autorka zcela suverénně pracuje s českou i zahraniční odbornou literaturou, stejně jako s relevantními elektronickými zdroji a databázemi nebo starými tisky, rukopisy a archivními prameny. Má přehled o všem důležitém, co bylo k tématu publikováno od dob Jungmannových do dnešního dne, a dokáže z toho čerpat jak faktografické poznatky, tak i metodologické podněty, které navíc dovede i vhodně modifikovat. Na těchto poznacích i na zevrubné znalosti zkoumaného pramene pak staví svůj pokus jak o rozbor předpokládaných editorských strategií při komponování *Kancionálku* (ať už na rovině uspořádání písní, nebo na rovině modifikací jejich textů), tak i o bližší specifikaci jednotlivých stádií, jimiž soubor pravděpodobně prošel, postavení jednotlivých písní v rámci celku či jeho funkce v hymnografickém provozu počátku 18. století. Velmi zajímavá je také autorčina analýza nejen možných vztahů kancionálových písní ke kramářským či poutnickým tiskům (což není v literatuře zcela nové), ale zejména jejich možné souvislosti (kompoziční i jazykové) s modlitebními knihami a modlitbami a litaniemi vůbec, která dosud většinou unikala pozornosti badatelů.

Vzhledem k již řečenému je jasné, že mnohé dílčí výsledky analýz představené v diplomové práci mají nutně povahu dočasných závěrů či více či méně pravděpodobných hypotéz, které mohou být a pravděpodobně i budou dalšími výzkumy precizovány, to ale jejich hodnotu nijak nesnižuje. Největším přínosem práce totiž podle mého názoru nejsou jednotlivé konkrétní poznatky či tvrzení, ale její celkové směřování, představující velmi dobře promyšlený a odůvodněný návrh metodického přístupu ke zkoumání děl tohoto typu, tedy literárně nenáročných svodů a adaptací staršího materiálu určených především lidovému

publiku, na něž je česká literatura 17. a 18. století tak bohatá a která dosud stála do značné míry stranou pozornosti literárních historiků, mimo jiné i pro rozpaky nad tím, jakým způsobem s nimi zacházet. Na druhou stranu to ale neznamená, že by autorka v práci nedošla k zajímavým závěrům nebo nevyslovila některé podnětné myšlenky – hodné pečlivého zvážení jsou myslím např. její návrhy vydělit samostatný, pomezí žánr *modlitební písně* nebo rozlišovat *kancionál* a *kancionálek* jako dvě rozdílná média šíření duchovní písně, podléhající každé poněkud jiným zákonitostem (v této souvislosti by mě zajímalo, nakolik ostrou hranici předpokládá autorka mezi těmito dvěma médii, tj. nakolik by podle jejího názoru bylo snadné či naopak problematické zařadit všechny dochované tisky a rukopisy jednoznačně do jedné z obou kategorií).

Ocenit je navíc třeba i rozsáhlou, velice pečlivě zpracovanou přílohu – katalog všech písní *Kancionálku* zpracovaný podle vzoru Škarkova návrhu *Thesauru*, přinášející mnoho důležitých informací o každém z textů. Přestože u této části asi více než u kterékoli jiné platí, že bude v budoucnosti podléhat zpřesňování a opravám, považuji ji za velmi cenný příspěvek k hymnologickému bádání, na němž bude možno dále stavět.

Po formální stránce je text vypracován velmi pečlivě a vykazuje jen zcela drobné nedostatky (zejména ojedinělé překlepy či chybějící interpunkci), které se v této míře nevyhnou snad žádnému rozsáhlejšímu textu, nepovažuji tedy za nutné se jimi blíže zabývat. Také faktografická opomenutí jsou zcela marginální (např. už několik let neexistuje *Ústav*, ale *Kabinet pro klasická studia FÚ AV ČR*; na s. 49 je odkazováno na práci Anny Coreth(ové) *Pietas Austriaca* z roku 1959, která není uvedena v závěrečném seznamu literatury a navíc je zde křestní jméno autorky jednou uvedeno iniciálou A., dvakrát ale iniciálou M.). Pokud bych měla práci přece jen něco vytknout, pak by to byla snad jen určitá kompoziční nedotaženost (např. odstavec o rozdílných způsobech užívání „malých“ a „velkých“ kancionálů by myslím bylo vhodné zařadit dříve než až na s. 70, v poznámce 116 na s. 75 se mluví o absenci některých rysů u písně *Vesel se Panno, nebeská bráno*, jejichž existenci však čtenář nemá důvod vůbec předpokládat a o nichž se dozví až z rozboru latinského vzoru písně na straně následující apod.) a zejména až příliš časté opakování již několikrát uvedených východisek, základních poznatků či hypotéz – je samozřejmě pravda, že je vhodné takováto základní tvrzení občas na vhodných místech shrnout nebo připomenout, frekvence, s kterou je uvádí autorka, však už místy téměř hraničí s podceňováním čtenáře.

Práce Kateřiny Smyčkové více než splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Proto ji ráda doporučuji jako podklad k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou *výborně*. Zároveň navrhuji zvážit, zda by nebyla vhodným podkladem i k případnému rigoróznímu řízení. Doufám také, že nezůstane pouze v rukopise, ale že bude v nějaké formě co nejdříve publikována.

V Praze 12. září 2012

Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.